

— Μὰ γιατί;
— Πιὸ καλὰ στὰ σίγουρα!

Κ' ἔτσι ὅλο τὸ σιδηροδρομικὸ ταξίδι πέρασε στὰ μουγγά.

Σοῦ τὸ γράφω καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμάσαι. Ὁλὴ αὐτὴ ἡ μουγγαμάρα, ὅλος αὐτὸς ὁ φόβος, ὅλο αὐτὸ τὸ μαρτύριο, δὲν μπορεῖ, θὰ ξεσπάσει μιὰ μέρα. Ὅντας ράβδονται τὰ χεῖλια, ἡ ψυχὴ μιλεῖ, παραπολὺ μάλιστα. Κι ἀπὸ τὴν κουβέντα τῆς ψυχῆς κἀντι μεγάλο πάντα βγαίνει. Τὸ λεβέτι βράζει καὶ φοδάμαι πὼς γλήγορα θὰ τινάχτει στὸν ἀέρα τὸ καπάκι του!

Ὁ Θανάσης γέλασε ἔτσι κάπιο δειλινὸ τοῦλεγα στὸ Σιολὶ πὼς οἱ δικοὶ μας τρέμουν καὶ νὰ φταρνιστοῦν ἀκόμα στὸ δρόμο.

— Δὲν τοὺς φασκελώνεις τοὺς γκιστήδες!... Βρέ, δὲν πᾶς νὰ πεῖς ὅ,τι θέλεις!... Ποιὸς σὲ πειράζει;

Καὶ μοῦ τᾶλεγε φωναχτὰ τὰ λόγια του. Μὰ βρισκόμαστε πέρα στὰ χωράφια καὶ ἀπλωνότανε ἐρημιὰ ἐλόγουρά μας. Ἐνα ἄλλο πρωινὸ πού κατεδαίναμε μαζί στὸ Γαλατὰ, ὁ Θανάσης μιλοῦσε σιγανώτερα.

Θ.

Δειλινό, τὴν ἴδια μέρα.

Προχτές, Παρασκευὴ πρωΐ, καθόμουν α' ἕναν καφενέ, κάτου στὸ Γαλατὰ, σιμὰ στὸ μεγάλο γιοφύρι. Ἀκούω μουσικὲς στρατιωτικὲς. Βγαίνω ὅξω. Ἐρχόντουσαν τὰ διάφορα στρατιωτικὰ σώματα ἀπὸ τὴ Σταμπούλ γιὰ νὰ πάνε στὸ Γιλντίζ γιὰ τὸ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ.

Πρῶτα πέρασε τὸ γιοφύρι τὸ «Ἐρτογλὺρ» — οἱ «Λογχοφόροι», δηλ. οἱ Τούρκοι καθελάργηδες πού κρατοῦν ὅλοι στὰ χεῖρια τοὺς ἕνα μεγάλο κοντάρι μὲ μιὰ κόκκινη σημαϊούλα στὴν κορυφή. Μεγάλωπερπο κ' ἐπιβλητικὸ θέαμα. Ὑστερα πέρασαν οἱ Νιζάμηδες, τὸ πεζικό, μὲ τὴ μουσικὴ τους. Ἄντρες διαλεχτοί, ἕνας κ' ἕνας, μὲ κορμισταὶκὰ περήφανη καὶ μὲ βαρὺ Γερμανικὸ βῆμα. Παράσημα, ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπλοὶ στρατιῶτες στὰ στήθια τους. Κι ὅλα κερδισμένα σὲ πολέμους, καὶ ὅχι σὲ καφενέδες καὶ χορούς.

Ὅταν τοὺς εἶδα τοὺς καμάρωσα καὶ εἶπα μέσα μου:

μου. Ἐσπόμενος ἀπάνω μου. Δὲν αἰσθάνεσαι πὼς μπορεῖς νάφεθῃς σὲ μεν; πὼς τίποτα στὸν κόσμο δὲν εἶναι πιὸ στέρεο ἀπὸ τὸ στήθος μου; πὼς πάντα θὰ τὸ βροῖσεις; Ἄ, ἔγω κάποτε συλλογιστὴ πὼς αὐτὴ ἡ βεβαιότητα μποροῦσε νὰ σὲ μεθύσει ὅπως ἡ δόξα...

(Ἐνῶ ἐκεῖνος στέκει ἐμπρὸς τῆς μὲ τὸ πρόσωπο ψηλά, αὐτὴ μὲ τὰ δύο τῆς χεῖρα τοῦ χωρίζει τὰ μαλλιά, γιὰ νὰ τοῦ ξεσκεπάσει ὅλο τὸ μέτωπο.)

— Ὡραῖο μέτωπο δυνατό, σφραγισμένο, εὐλογημένο! Ὅλοι τῆς Ἀνείξης οἱ βλαστοὶ ἄς ἀνοίχτουνε στοὺς νέους στοχασμούς σου!

(Τρεμάμενη, στηρίζει τὰ χεῖλη τῆς σ' αὐτό. Ἄλλος ἐκεῖνος ἀπλώνει τὰ χεῖρα πρὸς τὴν εὐλογητέρα. Τὸ ἡλιοβασιλεμα φαίνεται αὐγὴ.)

ΜΕΡΟΣ Β'.

(Στὸ ἴδιο δωμάτιο, τὴν ἴδιαν ὥρα. Φαίνεται ἀπὸ τὰ παράθυρα ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος πού συχνὰ λάζει ὕψη.)

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Ὁ ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΔΒΟΣ κάθεται δίπλα σ' ἕνα τραπέζι, ὅπου ἀκουμπᾷ τὸν ἀγκῶνα του στηρίζοντας

— Μακάρι νάναί οἱ Τούρκοι δυνατόι, ὅσο νὰ δυναμώσουμε καὶ μεῖς!

Γιατί τί τὰ θές! Μόνο μιὰ δυνατὴ Τουρκία (ὅσο ἐμεῖς εἴμαστε ἀδύνατοι) θὰ μποῖσει τοὺς Βουργάρους καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κατρακυλήσουν τὴν κατηφορίαν νὰ μᾶς καταπιεῖ.

ΙΕΙΟΝΑΣ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΟΝΤΟΥ

Βρήκανε πάλι τὴν εὐκαιρίαν νὰ φιλαρῆσουνε γιὰ τὴ Γλῶσσα οἱ δασκάλοι κ' οἱ ἐφημερίδες ἀφορμὴ παίρνοντας ἀπὸ τὴ γιορτὴ πού δόθηκε τὴν περασμένη Πέμπτῃ στὸ Πανεπιστήμιο γιὰ τὰ σαραντὰχρονα τοῦ Κόντου. Τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξία τοῦ Κόντου κανεῖς ἀπὸ μᾶς δὲ σκέφτηκε βέβαια νάμφισθητήση. Ὁ ἄνθρωπος δούλεψε καὶ δουλεύει γερὰ γιὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ θὰ μένῃ πάντοτε σεβαστὸς γιὰ τίς γνώσεις του κ' ἕνας κολοσσὸς ἐμβριθείας, κριτικῆς ἰδιοφυΐας, πολυμαθεῖας συνδυαζόμενης μὲ λεπτότατο κριτικὸ πνεῦμα, ἀρετὲς πού οὔτε μιὰ δὲν κατώρθωσε νάπατήσῃ ὁ μεγάλος φωνακλᾶς Μιστριώτης. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἐγνωμονῇ τὸν Κόντο γιατί πολὺ ὠφελήθηκε, μὰ τὸ ἔθνος θὰ καταριέται τὸν ἄντρα — ἔτσι ξυπνήσῃ βέβαια μιὰ μέρα καὶ νοιώσῃ ποιοὶ εἶναι οἱ εὐεργέτες του οἱ ἀληθινοί. Ὁ Κόντος μὲ τὸ μέγαλο του κύρος ἀγωνίστηκε νὰ δώσῃ στὴ νέα γλῶσσα τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀρχαίαν, νὰ ἐξαρχαίσῃ τὴ νέα μας γλῶσσαν καὶ νὰ κόψῃ κάθε δεσμὸ πρὸς τὴ ζωντανὴ γλῶσσαν τοῦ ἔθνους καὶ ἔπρεπε νὰ βρεθῇ ἕνας Ψυχάρης γιὰ νὰ βροντοφωνήσῃ τὸ «Ἄλτ» καὶ νὰ δεῖξῃ τὸν ἀληθινὸ δρόμο. Γιατί σὲ ποιὸν ἄλλον παρὰ στὸν Κόντο χωσταίει ἡ νέα γλῶσσα τὰ βήματα, τὰ ἀφίκετο, τὰ ἐπελάβετο, τὰ ἐκτίθησι εἰς πλειστηριασμόν, τὰ ἀπολλοῖσι (sic) τὸ δικαίωμα καὶ τίς ἄλλες ἀναγοῦλες πού κάνουνε τὸ γραπτὸ μας λόγο στεγνὸ καὶ ἄψυχο σὰ μοῦμα Αἰγυπτιακή; Ποιὸν ἔχουμε ὡς πρότυπο λόγου οἱ δασκάλοι; ποιὸν ἄλλον παρὰ τοὺς Ἀττικισμοὺς τοῦ Κόντου πού τοὺς μεταδίνουνε μὲ ἐνθουσιασμὸ ἱερὸ στὰ μαθητοῦδια τῶ σχολειῶν κλουδιαίνοντας τὸ μυαλό τους; Κι ὅμως τὴν τάσιν αὐτὴ πρὸς τὸν ἐξαρχαϊσμὸ τῆς γλώσσας, ὁ Χατζηδάκης εἶχε τὴν εἰλικρίνεια κάποτε — στὰ χρόνια πού δὲν τονε τύφλωνε τὸ πάθος του κατὰ τοῦ Ψυχάρη — νὰ τὴν χαραχτερίσῃ ὡς ἐθνικὴ συμφορὰ. Τὴν ἰδέαν

αὐτὴ ἰσχυρίζεται τάχατες πὼς τὴν ἔχει ἀκόμα. Μὰ τότε θέλαμε νὰ ρωτήσουμε τὸ σοφὸ γλωσσολόγο μας τί θέσιν εἶχε αὐτὸς ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν πανηγυριστῶν τοῦ Κόντου, δίπλα στὸ Γαρδίκια καὶ στὸ Μυστακίδην, καὶ πὼς μπορεῖ αὐτὸς νὰ συχαίρῃ ἄνθρωπον πού τὸ ἔργο του τὸ χαραχτερίζει ὡς ἐθνικὴ συμφορὰ;

Ὡστόσο τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὠφελήθηκε ἀπὸ τὸν Κόντο, γιατί ὁ Κόντος εἶναι κείνος, πού ἔλουν ὅσοι γράφουνε τὴν καθαρεύουσαν, καὶ τοὺς πῶς τρανοὺς ἀκόμα, τοὺς κήρυξε οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, ἀγράμματος. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴν ξέρουνε κείνοι τὴν καθαρεύουσαν, πᾶν νὰ πῇ πὼς δὲν εἶναι γλῶσσα γιὰ ζωὴ αὐτὴ πού ἀγωνίζονται, ἀλλοίμονο, ἐδδομήντα τώρα χρόνια, νὰ μᾶς τὴν καθήσουνε στὸ σῆρκο μὲ τὸ ζόρι καὶ νὰ μᾶς συνηθίσουνε σώνει καὶ καλὰ νὰ παίρνουμε γι' ἀριστουργήματα τοὺς λόγους τοῦ Μιστριώτη.

ΤΣΟΥΝΗΣ ΚΛΑΔΑΣ

ΟΙ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΔΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Γιὰ ὅ,τι συνέβηκε τελευταῖα κάποιον στὰ Χανιά τῆς Κρήτης, λέξῃ ἐμεῖς δὲ θὰ γράψουμε σήμερον. Θὰ ξανατυπώσουμε μοναχὰ ἐδῶ — ἔτσι, γιὰ τὴν ἱστορίαν — ὅσα δημοσιεύτηκαν ἐστὶν «Ἀκροπόλιν» καὶ σὺς «Ἀθηναί» καὶ θὰ φέρουμε νὰ συχάσουν κάπως τὰ πράγματα (τὰ ἐθνικά, ἐννοοῦμε, γιατί ἐμεῖς οἱ πρὸ ὁδοίτες, βλέπετε, λογαριάζουμε καὶ τὰ ἐθνικὰ ζητήματα), γιὰ νὰ μιλήσουμε σταράτια καὶ ξέσκεπα μὲ τοὺς Χανιώτες δασκάλους. Μὴ σὰς νοιάζει, κ' ἔχουμε ῥάματα καὶ γιὰ τὴ γούνα τους.

*

Ἐφ. «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ», 23 Μαΐου 1909, σελίδα 1, στήλη 2 καὶ 3.

ΤΑΡΑΧΩΔΗ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΑΝΙΑ

Τὶ ἐτράβηξεν ἕνας σύλλογος προοδευτικὸς καὶ δημοτικιστικὸς καὶ πὼς σχεδὸν τελείως διελύθη ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ δασκάλους.

Ταραχώδῃ ἐπεισόδια συνέβησαν τελευταῖα κ' ἐξακολουθοῦν νὰ συμβαίνουν κάθε μέρα στὰ Χανιά, κατὰ τὰς εἰδήσεις πού ἔχομεν ἀπὸ ἐκεῖ.

ἐκείνη μὲ περιμένει ἐκεῖ, στὰ πόδια τοῦ ἀγκλῆκτος, μόνη.

(Ἄλλη διακοπὴ. Οἱ δύο ἄντρες λὲς καὶ θωροῦνε μπροστά τους κἀνι ζωντανὸ καὶ δυνατό, μιὰ Θέληση, ἀναστημένη μ' ἐκεῖνα τὰ σύντομα λόγια).

ΚΟΣΜΑΣ Σὲ περιμένει! Ποῦ; Στὸ ἐργαστήρι σου; Καὶ πὼς μπορεῖ καὶ μπλίνει ἐκεῖ;

ΛΟΥΚΙΟΣ Ἐχει ἕνα κλειδί: τὸ κλειδί ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

ΚΟΣΜΑΣ Σὲ περιμένει! Πιστεύει, θέλει λοιπὸν νὰ σ' ἔχῃ δικὸ τῆς ἀκόμα.

ΛΟΥΚΙΟΣ Ὅπως τὸ λές.

ΚΟΣΜΑΣ Καὶ τί θὰ κάνῃς;

ΛΟΥΚΙΟΣ Τί θὰ κάνω;

(Διακοπὴ.)

ΚΟΣΜΑΣ Τρεμοσπλέεις σὰν τὴ φλόγα.

ΛΟΥΚΙΟΣ Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ Καίγεται ἀπ' τὸν ἔρωτα.

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ δριμύ). Ὅχι.

ΚΟΣΜΑΣ Ἄκου. Εἶναι τρομερὴ αὐτὴ. Δὲν πολεμιέται παρ' ἀπὸ μακρυὰ. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ σὲ τραβήξω μαζί μου, πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσαν. Ἐσὺ προτίμησες ἀπὸ τὴ θάλασσαν τὸ θάνατο. Μιὰ ἄλλη (ἔρεις ποῖα, καὶ ἡ καρδιά σου σκίζεται) μιὰ ἄλλη.

Καὶ ὅλης αὐτῆς τῆς φασαρίας αἰτία καὶ ἀφορμὴ εἶναι ἓνας σύλλογος. Ὁ σύλλογος «Σολωμός», ὁ ὁποῖος συνεστήθη τὸν Φεβρουάριον καί, ὅπως λέγει τὸ καταστατικόν του, εἶχε σκοπὸν: «Νὰ διδάξῃ τὸ θάρρος στὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀγάπην στὴν πρόοδον χτυπώντας τὴν πρόβληψιν. Βάσι καὶ ὄργανόν του ἡ Ἑθνικὴ γλῶσσα».

Καὶ ὅμως ὁ εἰρηνικὸς αὐτὸς σύλλογος, ὁ ὁποῖος ἦτο βέβαια καὶ κάπως εἰρωνικὰ ἐπαναστατικὸς, ἀλλὰ μόνον σὲ ὁρισμένον κύκλον τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως, ὁ σύλλογος αὐτὸς ἔρχισε νὰ ἐγείρῃ τρικυμία εἰς τὰ Χανιά.

Ἐπειδὴ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου αὐτοῦ εἶχον ἐπιτεθῇ κάπως τσουχερά κατὰ τῆς σχολαστικότητος τοῦ ἐκεί Γυμνασιάρχου καὶ τοῦ ἐκεί Μητροπολίτου, ὁ μὲν Γυμνασιάρχης ἐξαγρίωσεν ἐναντίον των τοὺς μαθητάς, ὁ δὲ Μητροπολίτης τὸν λαόν.

Κ' ἔτσι σὲ λίγο διεδόθη ἐν τῷ σύλλογῳ «Σολωμός» ἡτο...ἐταιρεία ἔχουσα σκοποὺς κατὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν Ἑθνικῶν πόθων καὶ...«Μασωνία ἀντιθρησκευτική».

Μία διάλεξις

Ὁ Σύλλογος «Σολωμός» γὰρ νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴ θέσιν τοῦ ἐμπρὸς στὸ κοινὸν ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ μία διάλεξιν καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὸ πρόγραμμά του. Τοῦτο προσεπαθήσαν μὲ κάθε τρόπον νὰ τὸ ματαιώσουν οἱ ἐχθροὶ του, φοβούμενοι πιθανῶς μήπως μὲ τὴν διάλεξιν αὐτὴ φανῇ καθαρὰ ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου καὶ κλεισθῶν ὅλα τὰ στόματα.

Ἡ διάλεξις ἐν τούτοις ἐγίνε. Ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Χρήστος Χρηστουλάκης ὁμιλήσας διὰ μακρῶν καὶ κατεχειροκροτήθη ἀπὸ τοὺς ἀκροατάς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ὅλοι ἐπιστήμονες καὶ ἀνεπτυγμένοι τῶν Χανίων.

Ἀλλὰ τὴν ὥραν ποὺ ἐγίνετο ἡ διάλεξις συνήχθησαν στὴν πλατεῖαν τοῦ Συντριβανίου πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐβάλλον ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου νὰ ἀποδοκιμάσουν τὸν Σύλλογον «Σολωμόν». Κ' ἔτσι πρὶν τελεῶσθαι ἡ διάλεξις ἀκούσθησαν σφυρίγματα καὶ ἄλλαι παντοειδεῖς θόρυβοι ἀπέξω ἀπὸ τὸ κατὰ τὸν Συλλόγον, οἱ ὅποιοι ἦτο ἀδύνατον, μὲ κάθε τρόπον, νὰ παύσουν.

Σφυρίγματα, ταραχαὶ καὶ διάλυσις τοῦ Συλλόγου

Τὸ ἄλλο πρωὶ διεδόθη καταλήλως ὅτι στὸν σύλλογον αὐτὸν ἦτο ἀναμεμιγμένος καὶ ὁ κ. Βενι-

ζέλος. Ὁ δὲ λαὸς ἤρχισε νὰ ἐξαγριεῖται περισσό-τερον.

Δὲν ἐτολμοῦσε κανὲν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπῆτι του. Ἐπειδὴ ὁ κόσμος τοὺς ὑπεδέχετο ὅλους μὲ ἀγρία σφυρίγματα.

Τὴν ἴδιαν μέραν ἐτοιχοκολλήθη καὶ πρόσκλησις εἰς συλλαλητήριον κατὰ τῶν δημοτικιστῶν. Εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν ἄλλων θ' ἀπηγγεῖτο ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν νὰ παυθῶν ὅλοι οἱ δημοτικισταὶ οἱ ὅποιοι εἶναι διωρισμένοι εἰς δημοσίας θέσεις.

Ἔτσι τὰ πράγματα ἦσαν σὲ σημεῖον τέτοιον ποῦ ἠπειλοῦντο ἀπὸ στιγμὴν σὲ στιγμὴ ταραχές. Τῶν ἐποίων ἴσως τ' ἀποτελέσματα θὰ ἦσαν μεγάλα.

Γιὰ ν' ἀποφύγουν ὅλα αὐτὰ οἱ δημοτικισταὶ τῶν Χανίων ἔκαμαν μίαν δῆλωσιν διὰ τῆς ὁποίας ἐγνωστοποιῶν ὅτι κλείουν τὸν σύλλογον ὁ «Σολωμός».

Συγχρόνως καὶ ὁ γνωστὸς πολιτικὸς καὶ φιλολογὸν κ. Κ. Μάνος τοὺς ἀπεκήρυξε.

Καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου...διεσκορπίσθησαν στὰ χωριὰ ἕως νὰ κατακαθίσῃ ὁ θόρυβος!

Στὸ Ἡράκλειον

Μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτὴν τοῦ συλλόγου τῶν Χανίων, οἱ ἀνεπτυγμένοι φιλολογοῦντες καὶ δημοτικισταὶ τοῦ Ἡρακλείου ἀπεφάσισαν νὰ σχηματίσουν ὅμοιον σύλλογον στὸ Ἡράκλειον.

Καὶ ὁ σύλλογος αὐτὸς δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ. Ἐγίνε καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν διάλεξιν. Πρόεδρος τοῦ δὲ ἐξελέγη ὁ ἄλλοτε συνεργάτης μας κ. Καζαντζάκης, ποιητὴς καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς.

Χαρὰ στὸ κουράγιόν τους!

*

Ἐφ. «ΑΘΗΝΑΙ» 24 Μαΐου 1909, σελ. 2, στήλη 3:

ΟΙ ΜΑΛΛΙΑΡΟΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ὁ περονέσπορος, ἡ φυλλοξήρα καὶ ὁ μαλλιάρης εὐκόλως μεταδίδονται. Καὶ ἡ Κρήτη ἐσώθη ἢ εἶναι ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα, δὲν τὴν ἐγλύτωσεν ὅμως ἀπὸ τὸ τρίτον. Καὶ ὁ «Σολωμός», τὸ μωρὸν τωματεῖον τὸ ὁποῖον ἐπῆρεν ὡς σύμβολόν του τὸν γλυκύτατον μὲν ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ ἀδυναμίας γράψαντα τοὺς στίχους του εἰς τὸ ζακυνθινόν του ἰδιώμα, ἐπειράθη νὰ κάμῃ διάλεξιν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν σκοπὸν του. Τὰ Χανιά ὅμως τὰ ὅποια δὲν ἔπαθον ἀκόμη μυωπίαν ἐν διαδηλώσει ἐγριουχίσαν τοὺς καπῆλους τῆς γλώσσης κατὰ τρόπον ὥστε καὶ ὁ σύλλογος διελύθη.

Τὸ περίεργον ὅμως εἶνε ὅτι εἰς ἔλθον αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν οἱ Μαλλιαροὶ ἀνέμειξαν καὶ τὰ ὀνόματα δύο ἐξεχόντων πολιτευτῶν τῆς Κρήτης. Καὶ εἶπαν ὅτι Μαλλιαρὸς εἶνε ὁ κ. Βενιζέλος, διότι θέλει τὴν ἀπλοποίησιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἀλλαγὴν ἐν γένει τοῦ κρατοῦντος εκπαιδευτικοῦ συστήματος, Μαλλιαρὸς καὶ ὁ κ. Μάνος διότι μετέφρασεν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν «Ἀντιγόνην».

Καὶ ὁ μὲν κ. Βενιζέλος οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὰῦτα. Ἀλλ' ὁ κ. Κ. Μάνος ἠναγκάσθη, πλειότερον τοῦ πρώτου συκοφαντηθεῖς, νὰ ἐκδώσῃ ἐν Χανίοις καὶ ἐκτακτὸν παράρτημα τοῦ «Συντάγματος» διὰ νὰ εἴπῃ τὰδε:

Ἀγαπητοὶ συμπατριῶται,

Ἐνεκα τῶν διαστάσεων, τὰς ὁποίας ἔλαβε τὸ ζήτημα τῶν λεγομένων μαλλιάρων καὶ τῶν συκοφαντιῶν τὰς ὁποίας προσέκαλεσεν ἐναντίον μου, ἀναγκάζομαι νὰ κάμω τὰς ἐξῆς δηλώσεις:

1) Ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξα μέλος τακτικὸν ἢ ἐπιτιμον τοῦ συλλόγου «Ὁ Σολωμός».

2) Ὅτι προσεκληθὴν νὰ μεταβῶ εἰς τὴν προχθεσινὴν αὐτοῦ διάλεξιν, ἀλλ' ἠρνήθην, θεωρῶν ὅτι ὑπὸ τὰς παρούσας ἐθνικὰς περιστάσεις αἱ γλωσσικαὶ συζητήσεις ἐνέχουσι βυζαντινισμόν.

3) Ὅτι οὐδόλως εἶμαι ἐπαδὸς τοῦ μαλλιάρισμοῦ, ἀπλῶς δ' ἔχω ἐκδώσει ποιητικὰ ἔργα εἰς τὴν καθαρὰν δημοτικὴν.

4) Ὅτι εἶμαι κεκηρυγμένος ἀντίπαλος τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου.

Μετ' ἐξόχου ὑπολήψεως

Κωνσταντῖνος Μάνος

*

Τὰ μέλη τοῦ «Σολωμοῦ» οὔτε τὸν κ. Βενιζέλο, οὔτε τὸν κ. Μάνο ἀνακατώσανε. **Τὸ ξέρουμε πολυκαλὰ.** Οἱ δασκάλοι κ' οἱ δημοκόποι τοὺς ἀνακατώσανε. Ὅσο γιὰ τὴν «Ἑστία» ποῦγραψε δυὸ λόγια γιὰ νὰ διαφεντέψῃ τὸ Σολωμὸν ὡς...ποιητὴ (πολλὰ τῆς!) καὶ γιὰ νὰ χαρακτηρίσῃ «φαιδρὸν λόγιον» τοὺς Χανιώτες δημοτικιστάδες, δὲν ἔχουμε τίποτες νὰ ποῦμε. Ἡ γνώμη τῆς «Ἑστίας» (διὰ τὴν τύχην νᾶχει γνώμη καὶ ἡ «Ἑστία») σὲ ὅλα τὰ ζητήματα, καὶ περισσότερο στὰ φιλολογικὰ, μᾶς εἶναι πάντα σεβαστὴ.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

(Διακοπή.)

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ τὸν τόνο τῆς ἀπόλυτης ἀδυναμίας.) Δὲν μπορῶ. Κι ὅλα θὰ πῆγαιναν τοῦ κάκου.

ΚΟΣΜΑΣ. Μὰ εἶναι κι ἄλλος τρόπος: νὰ ἐγκαταλείψῃς ἐκεῖνο τὸ σπῆτι, νὰ τὰδεῖξαις, νὰ μὴν ἀφήτῃς τίποτα μέσα, ὅλα νὰ τὰ πᾶς ἄλλου. Θάπο- φύγῃς ἔτσι ὡς καὶ τὸν ἀνυπόφορον καημὸ τῶν ἀν- μνήσεων... Πῶς δὲν τὸ νοιώθεις ὅτι ἡ ἀλλαγὴ εἶν' ἀπαραίτητη, ἂν ἡ ζωὴ σου ξαναγεῖται, γιὰ νὰ μπορῇ τὸ ταῖρι, ποὺ ξαναβρῆκες νὰ παραστέκεται στὴν ἐργασία σου; Θὰ βρῇται ἡ καρδιά σου νὰ καθίσῃ αὐτὴ ἐκεῖ, ὅπου ξαπλώθηκε ἡ ἄλλη; νάχῃ ἀδιάκοπα στὰ μάτια τὸ δρᾶμα τῆς φοβερῆς βρα- дуας;

ΛΟΥΚΙΟΣ (χαμογελώντας, ἀποκαρδιωμένα καὶ πικρά.) Λοιπὸν καί, ἔχεις δίκιο: θὰ μετακομίσουμε, θὰ πάμε ἄλλου, θὰ διαλέξουμε ἓνα ὠραῖο μοναχικὸ μέρος, θὰ βγάλουμε τὴ σκόνην ἀπ' τὰ παλιὰ τὰ πράγματα, θὰ νοῖξουμε ὅλα τὰ παράθυρα, θὰ κάνουμε νὰ μπεῖ ὁ καθρὸς ἀέρας, θὰ χύσουμε μιά σιτοῖχα πηλό- χωμα, ἕναν ὄγκον μάρμαρο, θὰ στῆσουμε μνημεῖον στὴν Ἐλευθερίαν.

(Σταματᾷ. Ἡ φωνὴ του γίνεται ἀλλόκοτα ἥσυχη.)

— Ἐνὰ πρωτ', ἡ Τζοκόντα θὰ χτυπήσῃ στὴν

σὲ γλύτωσε ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ χάρου. Καὶ σὺ δὲν μπορεῖς πιά νὰ ζῆς παρὰ γι' αὐτὴ.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Εἶν' ἀλήθεια.

ΚΟΣΜΑΣ. Ἀνάγκη νὰ πᾶς ἄλλου, νὰ φύγῃς.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Γιὰ πάντα;

ΚΟΣΜΑΣ. Γιὰ κάμποσον καιρό.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Θὰ μὲ περιμένῃ αὐτὴ.

ΚΟΣΜΑΣ. Θὰ εἶσαι δυνατότερος.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ἡ δύναμή της ἦν μεγαλῶση. Ὁχρὴ βαθύτερα ποτισμένο μὲ τὸν ἐκυτό της τὸν τόπον ποὺ τὸν πονῶ ἐγώ, γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἐκεῖ ξε- τελειώθη. Θὰν τὴ βλέπω ἀπὸ μακριὰ σὰν τὴ φυ- λαχτόρισσα τοῦ ἀγάλματος, ὅπου μεταδόθηκε ἡ ζωηρότερη ἀναλαμπὴ τῆς ψυχῆς μου.

ΚΟΣΜΑΣ. Τὴν ἀγαπᾷς!

ΛΟΥΚΙΟΣ (ἀπελπισμένος). Ὁχι, δὲν τὴν ἀ- γαπῶ. Σκέψου ὅμως: αὐτὴ θάβηαι πάντα ἡ δυνα- τώτερη; ἔχει τί μὲ νικᾷ καὶ τί μὲ δίνει; ἔχει ἀρ- ματωθῇ μ' ἓνα μάγεμα, ὅπου δὲ θὰ μπορέσω νὰ τοῦ γλυτώσω τὴν ψυχὴν μου, παρ' ἂν τὴν ξεριζώσω ἀπ' τὴν καρδιά μου μέσα. Πρέπει νὰ δοκιμάσω ἄλλη μιά φορά;

ΚΟΣΜΑΣ. Ἀ, παραλογίζεσαι!

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ὅτόπως ὅπου ἔχω ἀναιρευτεῖ, ὅπου

ἔχω δουλέψῃ, ὅπου ἔχω κλάψῃ ἀπὸ χαρὰ, ὅπου ἔχω κρᾶξῃ τὴ δόξαν, ὅπου ἔχω δῇ τὸ χάρο, εἶναι κατὰχρηστικὴ δική της. Τὸ ξέρεῖ αὐτὴ πῶς. δὲ θὰ μπορέσω ἐγὼ νὰ μείνω μακριὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπον ἢ νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ, πῶς τὸ πολυτιμότερον μέρος τοῦ εἶναι μου εἶν' ἐκεῖ σκαρπισμένο καὶ μὲ περιμέ- νει, βεβηχὴ.

ΚΟΣΜΑΣ. Μὰ ἔχει λοιπὸν αὐτὴ δικαίωμα ἀπα- ραβίαστο; Κανένας δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ τῆς κλείσῃ ἐκεῖνη τὴ θύραν;

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ συγκίνηση βαθειά.) Νὰ τὴ διώ- ξουν;

ΚΟΣΜΑΣ. Ὁχι, μὰ μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἓνας τόπος, ὅχι τόσο σκληρὸς, ὁ ἀπλούστερος: νὰ τῆς ζητηθῇ πίσω ἐκεῖνο τὸ κλειδί, ποὺ αὐτὴ δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα νὰ τὸ κρατῇ.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Καὶ ποῖος νὰ τῆς τὸ ζητήσῃ;

ΚΟΣΜΑΣ. Κάποιος ἀπὸ μᾶς, ἐγὼ ὁ ἴδιος, μ' ὅλο τὸ σεβας, μὲ τὴν πρόφασιν τῆς ἀνάγκης.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Θὰ τὸ ἀρνήθῃ, θεωρῶντάς σε γιὰ ξένο.

ΚΟΣΜΑΣ. Ἐνὸς ὁ ἴδιος, τότε.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ἐγώ; Πηγαίνοντας μπροστὰ της;

ΚΟΣΜΑΣ. Ὁχι, γράφοντάς της.